

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1987:1

RAPPORT ÖVER FÖR- OCH SLUTUNDERSÖKNING

DEL AV FORNLÄMNINGEN VF 325

1987

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM

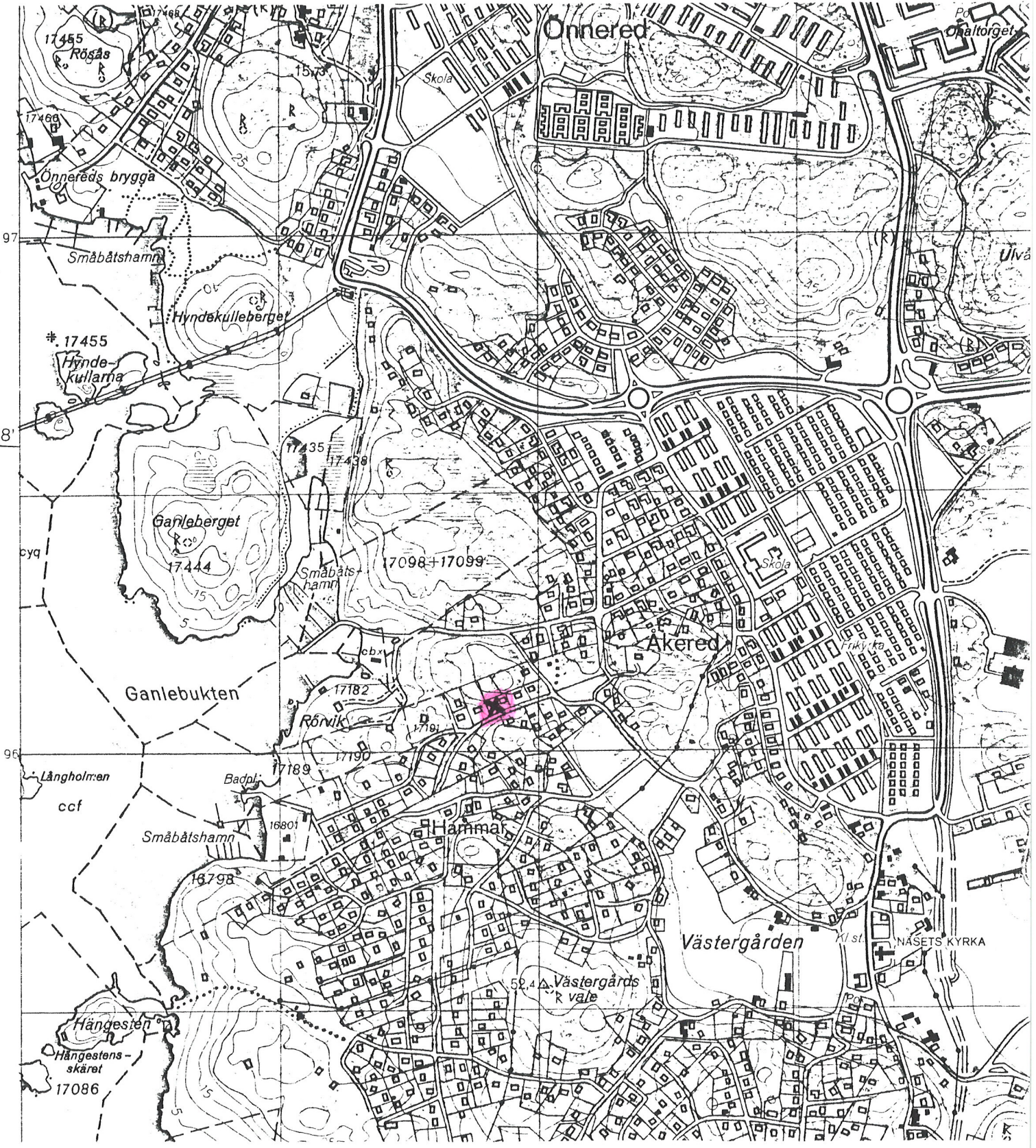

Fig 1.
Undersökningsområdet markerat.

RAPPORT ÖVER UNDERSÖKNING DEL AV FORNLÄMNINGEN VF 325

Förundersökning av en plats där fynd av bearbetad flinta noterats. I stället påträffades rester efter en masugn. Den hade dock inte ursprungligt läge.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Läge: Bältesspannet 96, Västra Frölunda socken, Göteborgs kommun, Västergötland.

Grävningssorsak: Planerad villabebyggelse på äldre tomt.

Grävningstid: Förundersökning 870424
Slutundersökning 870914

Antal timmar i fält: ca 20 arkeologtimmar och 7 maskintimmar

Undersökt yta: ca 50 kvm maskinavbanad yta, därav undersöktes ca 3 kvm för hand.

Platsledare: Förundersökningen Johan Wigforss
Slutundersökningen Berit Sandberg

Uppdragsgivare; Jan Borekull, Haraldssons väg 9, Västra Frölunda.

TOPOGRAFI

Platsen ligger på västra sidan av Näset i Västra Frölunda (fig 1). Avståndet ner till havet är ungefär en halv kilometer. Platsen ligger i en markerad svacka mellan berg i dagen. I denna svacka gick en väg ner till havet på 1930-talet enligt ekonomiska kartan. I det avsnitt av vägen som går förbi fornlämningen tycks vägsträckningen vara densamma ännu i dag medan den längre mot väster fått ändrat läge. Fornlämningen var markerad på en svag sydslutning mellan vägen och det norr därom liggande bergspartiet. Här fanns en mindre åker på 1930-talet. Höjen över havet är ca 15 meter.

FÖRUNDESKNINGEN

Två provgropar grävdes (fig 2). I provgrop 1 påträffades rikligt med kol, skörbrända stenar och slagg ca 0,2 m under markytan. Ytterligare undersökning krävdes därför. I provgrop 2 fanns en gråbrun, stenig sand direkt under ca 0,25 m tjockt matjordslager.

SLUTUNDERSÖKNINGEN

Arbetsbeskrivning

Ett drygt 15 m långt schakt grävdes med maskin till ungefär 3 meters bredd, parallellt med Haraldssons väg,

TECKENFÖRKLARING

- Pg 1 - 2 = provgropar
- SI-SV = schakt
- = stenmur
- = oxelhäck

- = maskinavbanad yta
- = trädgårdsgången
- = staketet

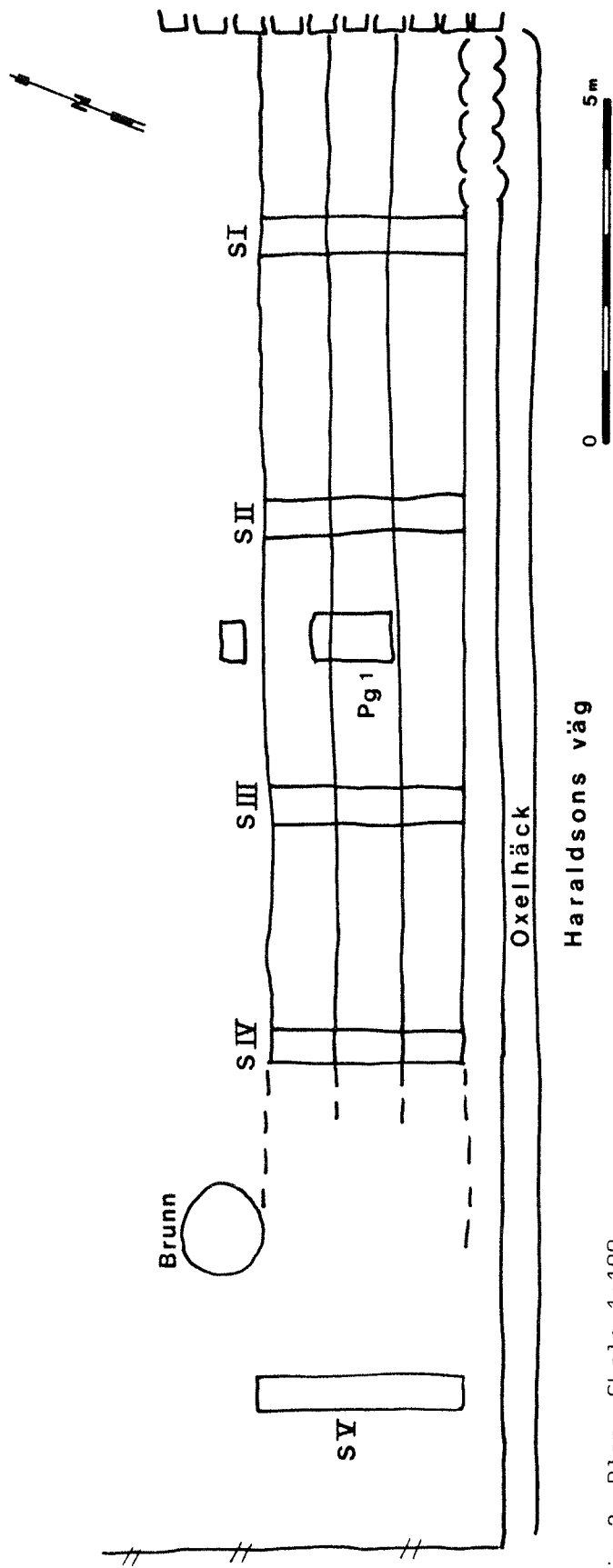
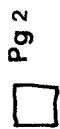
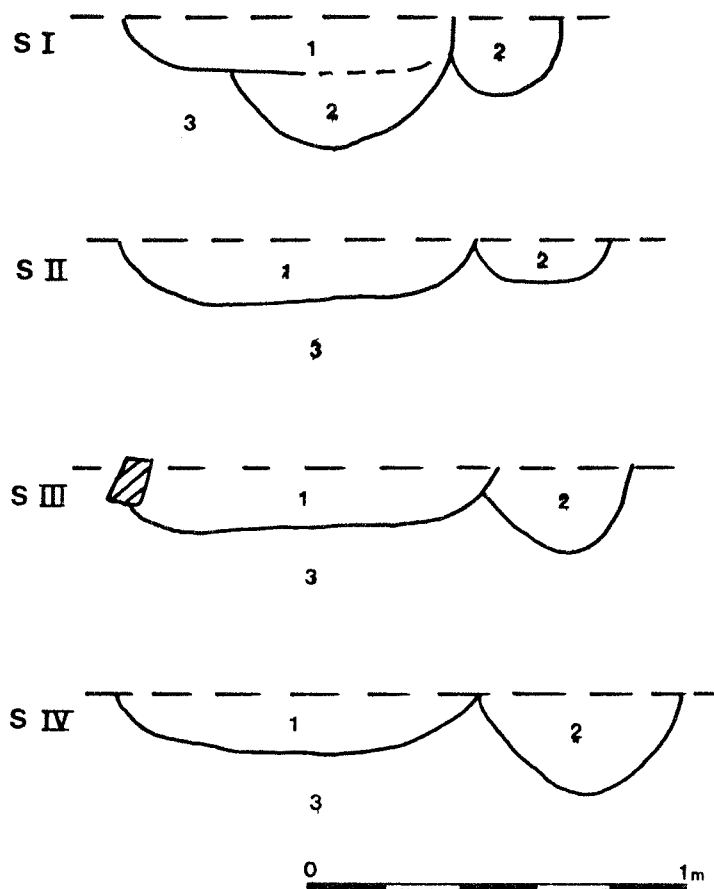

Fig 2. Plan. Skala 1:100

TECKENFÖRKLARING

1. Slagg, skörbrända stenar, kol.
2. Sotfärgad (lerblandad) sand.
3. Gul sand.

Fig 3. Schaktens ungefärliga utseende i profil.
Skala 1:20.

ca 1,5 m innanför en oxelhäck som avgänsar tomten mot vägen. I detta maskingrävda schakt lades fyra tvärschakt (SI-IV), som grävdes ner genom slagg- och kollagret. Förlängningen mot västsydväst var störd av vattenledning och brunn. På andra sidan brunnen ca 2 m från tomtens västra sida grävdes ytterligare ett schakt (SV) parallellt med och av ungefär samma längd som de övriga schakten.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

(Fig 2-3) I det 3 meter vida maskinschaktet framträdde en knapp meterbred anläggning som var minst 15 m lång och uppbyggd av slaggstycken, skörbrända stenar, kol, sot och hårdbrända bitar av tegel eller lera. Den var nedgrävd i den gamla åkerytan och hade en tjocklek på ca 15 cm. Den var täckt med ett tunnt lager gulvitt grus under matjorden och gräsmattan. Längs anläggningens södra sida löpte ett dike, 30-50 cm brett och några dm djupt fyllt med sotfärgad sand. I ett av schakten fanns en sotfärgad grop under slagg- sten- och kollagret och i ett annat schakt var fyllningen något lerblandad.

TOLKNING

Det rör sig troligen om en trädgårdsgång som anlagts här efter att området ändrats från åker till trädgård, vilket har skett någon gång efter 1935, då ekonomiska kartan över området gjordes. I anslutning till gången syns ett tydligt brott och en igensättning i annat material i den mur som begränsar denna del av trädgården mot öster. Gången kan åtminstone delvis haft en stensatt kant, jfr kanten i schakt III (fig 3).

Fyllnadsmaterialet till trädgårdsgången kommer med stor sannolikhet från en masugn från relativt sen tid. Detta antagande stöder sig på:

1. Slaggens utseende: hur den runnit och att slaggbitarna är relativt stora.
2. väggrester ingår troligen också, av porös, starkt bränd lera eller tegel.
3. avsaknaden av ordinär, bränd lera visar att det inte kan röra sig om en förhistorisk schaktugn.
4. slaggen är glasartad men ej järnblandad. Detta tyder på hög temperatur och bättre teknik, dvs masugn, än vad som man hade tillgång till under förhistorisk tid.
5. Stora, flata, jämt tjocka slaggkakor antogs vara från masugnens botten.

Masugnen har dock inte stått på platsen, grunden för detta antagande är:

1. Anläggningens form. En masugn kan inte ha en så långsträckt form och lagret är dessutom täckt med ett

tunt gruslager.

2. om den stått på platsen borde det finnas spår av aktiviteter av olika slag runt omkring.
3. avsaknaden av slagghögar. Om det rör sig om en masugn borde det funnits slagghögar.

Kolinblandningen tyder på att materialet endast transporterats en kort sträcka.

Var har denna masugn stått? Detta är en fråga av stort intresse i sig. Tyvärr går den nog inte att lösa. Båtbrygga kan ha funnits nere vid havet. Dit går vägen på 1930-talskartan så sjötransport kan kanske inte uteslutas. I det sammanhanget kan det finnas anledning att fundera på om man lastat någon båt med slagg som barlast. Då borde det dock inte ha varit något kol med. Förklaringen verkar därför något långsökt. En masugn är beroende av en kraftkälla och vattenkraft har varit vanligast. Några vattendrag som skulle kunna fungera som kraftkälla för en masugn kan jag inte påminna mig finns någonstans i Västra Frölunda. Detta talar emot att det rör sig om en masugn som funnits någonstans i närheten. Ortnamnen antyder dock viss anknytning till järnhantering. Längre mot nordöst i socknen finns namnet Järnbrott och själva området där masugnen påträffades heter Hammar. Hammar kan ha med en hammarsmedja att göra, men det förutsätter inte att det förekommit en masugn.

Berit Sandberg

Fyndtabell

GSMA

850009: Grävningseenhet		Sakord	st	gr	Material	Beskrivning
01	Allmänt				Järn	Slagg
02	Allmänt				Järn	Slagg
03	Allmänt				Pimpsten	Pimpsten
04	Allmänt				Trä	Träflisor
05	Allmänt				Keramik	Rödgoods
06	Allmänt	Avslag	28	289	Flinta	
07	Allmänt	Övrigt redskap			Flinta	
08	Allmänt	Mikrospån			Flinta	
09	Pg 1				Järn	Rostklumpar
10	Pg 1				Järn	Slagg
11	Pg 1				Pimpsten	Pimpsten
12	Pg 1				Flinta	Tegelskärvor
13	Pg 1				Keramik	Rödgoods
14	Pg 1	Avslag	1	4	Flinta	
15	Pg 2				Pimpsten	Pimpsten
16	Pg 2				Övrigt	Tegelfragm.
17	Pg 2				Keramik	Rödgoodskärva
18	Pg 2	Avslag	16	83	Flinta	
19	Allmänt				Järn	Järnskrot
20	Allmänt				Järn	Rostklumpar
21	Allmänt				Järn	Slagg
22	Allmänt				Järn	Järnskrot
23	Allmänt				Järn	Slagg
24	Allmänt				Järn	Järnskrot
25	Allmänt				Järn	Slagg

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM

Arkeologiska undersökningar i Göteborgs
kommun - rapport

Redaktion: Berit Sandberg
Inger Redebratt
Redigering: Berit Sandberg
Renritning: Ferenc Schwetz
Utskrift och
montering: Inger Redebratt

Göteborg i mars 1989